Asiantuntijalausunto eduskunnan sivistys ja –tiedejaostolle

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Teema: Nuorisotyö (29.91); Nuorten hyvinvointi, kehitystrendit ja toiminnan painopisteet

Valtion nuorisoneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020.

Valtion nuorisoneuvosto on nuorisotyön ja –politiikan asiantuntijaelin, jonka asettaa valtioneuvosto.

Neuvoston tehtävänä on (nuorisolaki 1285/2016):

1) käsitellä nuorten kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia nuoriin ja nuorille suunnattuihin palveluihin ja toimintoihin;

2) tehdä aloitteita ja esityksiä nuorisopolitiikan kehittämiseksi;

3) tuottaa ajankohtaista tietoa nuorista ja heidän elinoloistaan;

4) antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan otettavista asioista;

5) seurata toimialan kansainvälistä kehitystä ja yhteistyötä.

Keskeisiä valtion nuorisoneuvoston julkaisemia tutkimuksia ovat vuosittainen nuorten arvoja ja asenteita tutkiva nuorisobarometri sekä joka toinen vuosi julkaistavat vapaa-aikatutkimukset. Nuorisobarometrien teemat vaihtelevat, mutta niihin sisältyy myös seurantakysymyksiä. Viimeisimmässä nuorisobarometrissä tutkittiin nuorten asenteita liittyen vaikuttamiseen ja Eurooppaan. Tutkimuksen myötä tiedämme, että nuorten politiikkakiinnostus on ennätyskorkealla. Nuorten vaikuttamiseen vaikuttaa kuitenkin vahvasti koulutustausta. Nuorten epävarmuuden ja turvattomuuden tunteet ovat kasvussa, erityisesti johtuen ilmastonmuutoksesta ja maailmanpoliittisesta tilanteesta. Kuitenkin nuoret ovat varsin optimistisia omasta tulevaisuudestaan. Vapaa-aikatutkimuksessa seurataan vuoroin lasten ja nuorten liikkumista, vuoroin lasten ja nuorten median käyttöä. Viimeisin vapaa-aikatutkimus koski liikuntaa. Valtaosa lapsista ja nuorista harrastaa liikuntaa, mutta liikunnan harrastaminen vähenee iän myötä ja toimeentulon heikentyessä. Lähes kolmannes lapsista ja nuorista on kokenut joskus tai usein liikuntaharrastuksessa kiusaamista, syrjintää tai muuta epäasiallista kohtelua. Tutkimuksesta myös selvisi, että 89% nuorista on jokin harrastus.

Nuorisotyöhön ehdotetaan 79 miljoonaa euroa, joka on miljoona euroa enemmän kuin viime vuonna. Valtion nuorisoneuvosto kiinnitti vuonna 2018 huomiota nuorten työpajatoiminnan määrärahan riittävyyteen. Nyt nuorten työpajatoimintaan esitetään 1,5 miljoonan euron lisäystä. Molemmat lisäykset ovat valtion nuorisoneuvoston mielestä kannatettavia. Nuorisotyöhön panostaminen on tärkeää nuorten identiteetin vahvistamiseksi ja elämänlaadun parantamiseksi sekä nuorten ongelmien ennaltaehkäisyn kannalta. Nuorisotyöhön panostaminen on ennaltaehkäisevää toimintaa, joka on taloudellisesti järkevää. Nuorisopolitiikka valtion talousarviossa ei näy vaan nuorisotyössä. Myös esimerkiksi mielenterveyspalvelujen, koulutuksen ja ilmastonmuutoksen torjumisen resursointi ovat nuorisopolitiikkaa.

Valtion nuorisoneuvosto korostaa, että nuorisotakuusta ja Ohjaamosta tulee pitää kiinni. Nuorisotakuussa pitää olla mahdollista seurata, mistä sen rahoitus koostuu ja miten sen resursointia voi seurata. Ohjaamo-toiminta tulee vakinaistaa ja sen resurssit sekä koordinaatiovastuu ohjata opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Valtion nuorisoneuvosto on lausunnoissaan korostanut neljää nuorisopoliittista ilmiötä: harrastamista; demokratiaa ja osallisuutta; osaamista sekä kansainvälisyyttä ja kestävää kehitystä. Valtion nuorisoneuvoston mukaan yhdenvertaisuuden tulee olla keskeinen läpileikkaava arvo nuorisopolitiikassa.

Valtion nuorisoneuvosto pitää opetus- ja kulttuuriministeriön asettamia nuorisotyön ja -politiikan vaikuttavuuden tavoitteita hyvinä. Valtion nuorisoneuvoston näkemyksen mukaan tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeellista, että tavoitteille asetetaan selkeät seurattavat mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan.

Valtion nuorisoneuvoston arvioinnit ja talousarviossa esitetyt nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

Valtion nuorisoneuvosto, valtion liikuntaneuvosto ja STEA julkaisivat vuonna 2018 raportin valtionhallinnon toimenpiteistä harrastamisen edistämiseksi. Selvityksen mukaan harrastamista tuetaan voimakkaasti ja sitä ohjataan niin liikunnan, kulttuurin, nuorisotyön kuin syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvillä strategioilla ja ohjelmilla. Tavoitteenasettelu on ylätasoista ja sen kytkentä rahoitukseen ja toimenpiteisiin on osin sattumanvaraista. Ennen kaikkea rahoitusjärjestelmä on pirstaloitunut lukuisiin valtionavustusmuotoihin. Erilaisia rahoitusinstrumentteja harrastamisen edistämiseksi on yhteensä yli 20. Pelkästään OKM:n hallinnonalalla on 15 eri valtionavustusmuotoa, joiden kautta rahoitetaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa, mikä tarkoittaa vuosittain noin 2500 erillistä rahoituspäätöstä ja niihin liittyviä haun ja raportoinnin prosesseja. Kun mukaan otetaan muiden hallinnonalojen avustukset ja jos lisäksi huomioidaan valtionosuuksien jakaminen, nousee rahoituspäätösten määrä useisiin tuhansiin. Myöskin seuranta- ja vaikuttamisjärjestelmät rahoitettavalle toiminnalle ovat epäselviä ja vaihtelevia.

Valtion talousarviossa on nostettu esiin valtionavustusten vaikutusten arviointi. Valtion nuorisoneuvosto on arvioinut opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusprosessia. Pääsääntöisesti yhteistyö 3. sektorin nuorisotyön ja ministeriön kanssa koetaan hyväksi, mutta vaikka OKM:n avustuksilla onkin ohjausvaikutus, avustuksilla ei pystytä pitkäjänteisten tavoitteiden asettamiseen ja seurantaan. Jos avustuksille luotaisiin painopisteet, avustuksen hakijat voisivat aidosti asettaa tavoitteita, joita voidaan seurata ja joiden perusteella voidaan tuottaa kansallisesti lisää tietoa toiminnan laadusta ja vaikuttavuudesta. Samalla tulee kuitenkin huomioida kansalaisyhteiskunnan autonomisuus.

Nuorisokeskusten toiminta liittyy esimerkiksi seikkailukasvatukseen, työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön. Lisäksi nuorisokeskuksilla on myös yhteistyötä koulujen ja kolmannen sektorin kanssa. Keskuksilla on kuitenkin kehitettävää tunnettuuden kanssa. Nuorisokeskusverkoston kehittämällä seuranta- ja arviointijärjestelmällä keskukset pyrkivät parempaan tuloksellisuuteen ja näkyvyyteen.

Valtion nuorisoneuvoston näkemyksen mukaan mittariston kehittäminen vaikuttavuuden arvioinniksi on kaikessa nuorisotyön toiminnallisissa tavoitteissa ja toimenpiteistä keskeistä.

Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen

Kolmannen sektorin nuorisotyö ja nuorten omaehtoinen toiminta kansalaisyhteiskunnassa on korvaamattoman arvokasta. Mikäli rahoitus uhkaa laskea kolmannen sektorin toimijoille eikä rahapelitoiminnan tuottojen arvio toteudu, on näiden toimijoiden rahoitus turvattava rahapelituottojen

ulkopuolisilla varoilla. Samoin on kiinnitettävä huomiota siihen, että avustuksen saajat ovat tietoisia alan rahoituksen näkymistä. Ennakoitavuus, avoimuus ja tiedon selkeys ovat keskeisiä periaatteita epävarmassa rahoitustilanteessa.

Helsingissä 7.11.2019

Martti Rasa

Pääsihteeri

Valtion nuorisoneuvosto

Lähteet

Arvioinnit:

Nuorisokeskustoiminnan arviointi (2019): https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/04/Nuorisokeskusten-arviointi_raportti_valmis.pdf

Valtionavustusprosessin arviointi: kohteena opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisovastuualue (2019): https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Valtionavustusprosessin-arviointi-NETTIIN.pdf

Selvitys valtionhallinnon toimenpiteistä lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi (2018): https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/LNH_raportti_.pdf

Tutkimukset:

Nuorisobarometrit: https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus: https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorten-vapaa-aikatutkimukset/